

TECH TEGEN CORONA

Advies aan de Werkgroep SC19: afschaling COVID-19 maatregelen en de 1,5m samenleving

Technologie speelt een grote rol in het afschalen van de COVID-19 maatregelen en het toewerken naar een veilige maatschappij. TechTegenCorona is gevraagd een advies uit te brengen over de rol van technologie in deze maatregelenmatrix en het verwoorden daarvan in beleid. Specifiek wordt aandacht besteedt aan de al ingerichte of nog in te richten dashboards.

1. Soorten informatie: traag/medium/snel

Er wordt gedacht aan twee dashboards: (1) gezondheidszorg en (2) indicatoren voor de veiligheidsrisico's. De doelstellingen van beide dashboards zijn fundamenteel anders, dat wil zeggen respectievelijk gericht op publieksinformatie en -activering, dan wel op bestuurlijke besluitvorming. Wat betreft het tweede dashboard – naar ons idee gericht op bestuurlijke besluitvorming – adviseren wij de informatievoorziening te structureren aan de hand van betekenisvolle indicatoren waarmee een inschatting kan worden gemaakt van het crisisverloop op korte, middellang en lange termijn. Zo zijn we in staat om aan de voorkant van de crisis te komen. Op macro-niveau kan men denken aan onder andere de **economie**, de gezondheidszorg en de **'writing on the wall'**¹. Voor elke categorie informatie moet er rekening worden gehouden met verschillende type data: **traag** (jaarlijks/maandelijks), **medium-traag** (maandelijks/wekelijks) en **snel** (direct). Een uitdaging van ieder dashboard is om data op die manier te presenteren dat het actiegericht informatie wordt, waarmee veiligheidsorganisaties en crisispartners adequate besluiten kunnen nemen.

	Economie	Gezondheidszorg	Writing on the wall
Trage data	Kwartaalcijfers, exportcijfers en BNP	IC-capaciteit ¹ , oversterfte, Situatie in verzorgingstehuizen	CBS-monitor en kwalitatief onderzoek, opinieartikelen, expert panels (IFV), burger panels (NIVEL)
Medium-trage data	Aantal faillissementen en werkloosheid, Startups, fusies, AEX	Aantal COVID-19 patiënten, dodenaantal, %, andere operaties (hart ed), Beschikbare locaties noodopvang	Opiniepeilingen, interviews, talkshows, demonstraties, Expert panels (IFV), burger panels (NIVEL)
Snelle data	Retail, dagelijkse omzet-cijfers	Aantal COVID-19 patiënten op de IC	Twitter, Instagram, FB, andere sociale media uitingen

¹ Deze categorisering is de uitkomst van interne brainstormsessie's binnen TechTegenCorona. De huidige dashboards worden ook wel ingedeeld aan de hand van o.a. de continuïteit in zorg, de vitale processen, het virus, de openbare orde en veiligheid en de maatschappelijke impact (economisch en psychosociaal).

Herkomst van data speelt in iedere discussie rondom informatievoorziening een rol. Niet alleen of data **openbaar** beschikbaar is of vanuit **gesloten** bronnen (bijv. politie of veiligheidsregio's) aangeleverd wordt, maar ook de mate van automatisering die daarin kan plaats vinden en eventuele privacy vraagstukken die daarmee verband houden. Eenvoudig kan inzicht worden verkregen in bijvoorbeeld reisbewegingen, sociale media posts en druktemonitoring. Ingewikkelder wordt het wanneer een dashboard afhankelijk is van handmatige invoer vanuit veiligheidspartners. Mandaat en wederkerigheid van informatie is daarin essentieel. Bovendien zijn er innovatieve oplossingen om automatisch data te verzamelen, denk bijvoorbeeld aan het slim inzetten van sensing methodieken of methodes in "COVID-ziekenhuizen" in Spanje.

2. Keep It Simple

Het merendeel van het huidige beleid, dat als reactie geldt op de wereldwijde COVID-19-pandemie, kan worden gekenmerkt als (a) **het voorkomen van overdracht** en beperken van de impact (containment) (bijv. (lokale) lockdown), en (b) **het voorbereiden op het ergste scenario** (m.a.w. worst-case). Als zodanig worden aanpassingen op het beleid ad hoc (dagelijks/wekelijks) gemaakt als reactie op lopende ontwikkelingen en gebeurtenissen binnen het zorg frame, waarbij onderliggend strategisch denken ten opzichte van andere factoren (dilemma's) soms in mindere mate zichtbaar is. Het is van belang dat het COVID-19 beleid makkelijk te begrijpen is voor de burger. Maatschappelijke acceptatie een key-success-factor geworden en moet dus ook worden gemonitord.

Vier aspecten zijn hierin van belang:

1. **Identieke maatregelen** – dezelfde maatregelen in bijv. de discotheek als in de bibliotheek.
2. **Consistente maatregelen** – dezelfde maatregelen voor een langere tijd.
3. **Liever dicht dan onduidelijk** – als burgers zich aan tientallen verschillende regels moeten houden in de discotheek, houdt deze dan dicht.
4. **Eenduidige communicatie** – het behouden van persconferenties alsook infographics.

Door middel van identieke, constante maatregelen en duidelijke communicatie wordt voorkomen dat de burger te veel moet nadenken over zijn acties en bespaart stress. Zeker voor **laageletterden, mensen met een beperking of andere taal** zijn de maatregelen soms lastig te volgen en voor hen kunnen deze drie aspecten waardevol zijn. Wij stellen voor: als het niet makkelijk uit te leggen is (bijv. zwembad op bepaalde dagen open en uitsluitend voor specifieke groepen; houdt het dicht totdat het volledig open kan).

3. Draagvlak: wat speelt er onderhuids

Het is van cruciaal belang om nóg beter te begrijpen wat er in de samenleving speelt, temeer omdat normale vormen van afstemming (openbare bijeenkomsten van politieke partijen, openbare debatten enz.) niet plaatsvinden. Hierdoor is er een groter gevaar om de 'writing on the wall' te missen. Binnen TechTegenCorona vond de volgende afweging plaats:

Vanuit veiligheidsinstellingen wordt aangegeven dat het duiden van '*het gevoel in het land*' inderdaad een topprioriteit is geworden. Dit geldt ongetwijfeld ook voor de wekgroep SC19. De vraag is in hoeverre de Noodwet zich hiertoe leent. De politie is hier voorzichtig mee aan de slag gegaan, maar het is niet makkelijk.

Aan SC19 wordt geadviseerd om niet alleen te peilen hoe de sfeer *nu* is (snelle data, in Real Time) maar ook om **vooruit te blikken**. Snelle extrapolaties waarmee scenario's worden gemaakt, bijv. via

methoden die al binnen het LOT-C zijn ontwikkeld of door BSB. In de breedte valt te denken aan het inzetten van crawlers en scrapers in combinatie met bijv. sentiment analyse of opponent modeling.

Met klem wordt geadviseerd om gedurende de social distancing-periode *'het gevoel in het land'* breed te peilen. Mede n.a.v. MH17 zijn hiervoor (o.a. door BSB) verschillende methodieken ontwikkeld, inclusief zoekmachines die het Dark Web afstruinen en technieken die gericht digitale open bronnen op het internet onderzoeken, prioriteren en in samenhang inzichtelijk maken. Deze laatste blijken een verrassend goed beeld te geven van hetgeen er onderhuids speelt (zie discussies over 5G masten).

Wellicht zou het voor SC19 de moeite waard zijn om een kleine stocktaking te houden welke OSINT/sfeer-in-het-land methodieken er momenteel voorhanden zijn. De kans is groot dat er bepaalde tools in omloop zijn/gebruikt worden die nog niet bij iedereen bekend zijn. Ook zodat verschillende overheidsorganen van elkaar kunnen leren (politie/SC19/defensie e.a.). TTC helpt hier graag bij.

4. Ervaring defensie met desinformatie – daar zal SC19 ook mee worden geconfronteerd.

SC19 probeert na te gaan welke criteria -en informatie- van belang zijn om bepaalde onderdelen van de NL maatschappij te heropenen. De kans is groot dat SC19 ook zal worden geconfronteerd met (gerichte) desinformatie. Defensie heeft hier veel ervaring mee, meerdere missies zijn geconfronteerd met nepnieuws en berichtgeving die ontwrichting als doel heeft. Zie ook nu de situatie in Curaçao of Oost-Europa.

Wellicht is het zaak dat SC19 samen met TTC en andere overheidsinstellingen (zoals de Krijgsmacht en de Interdepartementale werkgroep Desinformatie) nadenkt of de huidige wetgeving (en tempo van reageren) volstaat. Huidige ZonMw onderzoeksaanvragen staan bovendien ook stil bij de rol van desinformatie en strategieën hoe daarmee om te gaan. TTC adviseert dan ook om actief te sturen op de **integraliteit** van die verschillende initiatieven en data-uitwisseling te borgen.

5. Ethiek en privacy

Voorts is het van het grootste belang als ethici van begin af aan meedenken en meekijken met SC19. Eigenlijk voltrekt zich hier een redelijk nieuw maatschappelijk experiment; totnogtoe werd er nooit op dit detailniveau met de burger meegedacht (*'mag iemand wel/niet op een terrasje koffie drinken'*). En had de overheid hiervoor ook niet dermate complexe uitdagingen (sturen op informatie wetende dat een deel van de informatie bewust wordt gemanipuleerd). SC19 zou kunnen overwegen om -al dan niet ism TTC- hierover in gesprek te gaan met een bredere groep, waaronder ethici, academici en filosofen. En waar mogelijk in een snelkookpan een overzicht te verkrijgen van lessons learned.

6. TNO dashboard

Tot slot is het ook het TNO dashboard besproken met een breed scala aan indicatoren-inclusief mogelijkheden om data te versnellen (van medium naar snel).

	Vitale processen	Continuïteit van de zorg	Virus	Openbare orde en veiligheid	Maatschappelijke impact
Trage data	Kwartaal-cijfers, exportcijfers en BNP	Zorguitgaven, uitslagen bevolkingsonderzoek, wachttijden operaties	IC-capaciteit ² , oversterfte, Situatie in verzorgingstehuizen	Aantal incidenten met politie, COVID-19 boetes,	CBS-monitor en kwalitatief onderzoek, Opinieartikelen, Expert panels (IFV) Burger panels (NIVEL)
Medium-trage data	Aantal faillissementen en werkloosheid, Startups, fusies, AEX	Aantal niet-COVID operaties (harted), aantal opnames gezondheidszorg	Aantal COVID-19 patiënten, dodenaantal, % andere operaties (harted), Beschikbare locaties noodopvang	Plannen voor organiseren demonstraties	Opiniepeilingen, interviews, talkshows, Demonstraties; Expert panels (IFV) Burger panels (NIVEL)
Snelle data	Retail, dagelijkse omzet-cijfers, communicatie tussen hulpdiensten	Aantal niet-COVID patiënten op de IC	Aantal COVID-19 patiënten op de IC	Drukke in de openbare ruimte (bijv. OV), crowd control	Twitter, Instagram, FB, andere sociale media uitingen. Websites (bijv. ondersteunt met sentiment analyse)

² Momenteel worden deze cijfers verzameld via de telefoon, maar dit moet snelle data worden.